

BIJLAGE BIJ „NEDERLANDERS BIJ PESTALOZZI”,
BEVATTEND DE BRIEFWISSELING MET BETREKKING
TOT DE INTEKENING OP P'S WERKEN.

Aan
Zijne Majesteit
den Koning der Nederlanden
Prinse van Orange-Nassau
Groot Hertog van Luxemburg
enz. enz. enz.

Sire!

De achtlingwaardige en grijze opvoedkundige Pestalozzi verzocht mij, om, in ons vaderland, de intekening te bevorderen op eene uitgave van alle zijne werken, welke, uitgegeven in twaalf of dertien banden, vermoedelijk eene som van twee en twintig of drie en twintig gulden zullen kosten.

Het geheele voordeel der intekening, (welk tot den drie en zeventigsten verjaardag van den voortreffelijken grijzen, op den twaalfden Januarij 1818, blijft openstaan) wordt, ten gevolge van belangeloos gemaakte schikkingen, met den Boekverkooper Cotta, *eeniglijk* besteed tot het vestigen van zijn Instituut, tot vestiging en daarstelling van een, naar zijne inzichten ingerigt, armengesticht, en tot ontwikkeling en verdere verwezenlijking van zijne denkbeelden over opvoeding en onderwijs in het algemeen, zoo wel als van dat der armen in het bijzonder.

Hartelijk deelende in de edelmoedige bedoelingen des grijzen Pestalozzi, en zijne verdiensten omtrent het onderwijs en de opvoeding hoog waardeerende, veroorloove ik het mij tot Uwe Majesteit te wenden, met eerbiedig verzoek, dat het Uwe Majesteit moge behagen, om, op zoodanige wijze, deze onderneming te begunstigen, als het aan Uw Majesteit goed moge voorkomen.

Sire!
Uwer Majesteits
Getrouwe Onderdaan
H. W. C. A. Visser,
Secretaris der Commissie van
Onderwijs in Vriesland. ¹

IJsbrechtum den 1 December
1817.

'S Gravenhage den 10e Januarij 1818.

No. 89

Bij appointement van wege Uwe Majesteit van den 6e December 1817 No 34, is aan mijn Departement, om consideratie en advies, geren-voijeerd een adres van den Heer *H. W. C. A. Visser*, Secretaris der Commissie van Onderwijs in Vriesland, als door den beroemden *Pestalozzi* verzocht zijnde, om in dit Rijk de intekening te bevorderen op eene uitgave van alle zijne werken, daarbij Uwe Majesteit verzoeken-
de om deze onderneming wel te willen begunstigen.

Het doel van de onderneming heeft eene weldadige strekking, nadien het voordeel, daaruit voortspruitende, besteed zal worden tot de vesti-
ging van het Instituut van *Pestalozzi*, van een naar zijne inzigten inge-
rigt armengesticht, en ter verwezenlijking van zijne denkbeelden voor
opvoeding en onderwijs in het algemeen, en der armen in het bijzonder.

Behalve de bevordering van dat doel, zoo zoude eene Inschrijving
door Uwe Majesteit veel voordeel toebrengen aan de belangen van het
Middelbaar en Lager Onderwijs in dit Rijk, wanneer namelijk dezelve
voor een zoodanig getal exemplaren geschiedde, dat één daarvan bij
den Hoofd Inspecteur, en één bij elke provinciale Commissie van Onder-
wijs en laast benoemde Jurij berustende bleef.

Ik neem alzoo de vrijheid Uwe Majesteit eerbiediglijk voor te dra-
gen, mij te autoriseren, om op deze uitgave van *Pestalozzi's* werken in
te schrijven 22 Exemplaren, en die, na de aflevering, te verdeelen als:

Een voor de Koninklijke Bibliotheek.

Een voor het Departement van Onderwijs Kunsten en Wetenschap-
pen.

Een voor den Hoofd Inspecteur van het Middelbaar en Lager On-
derwijs.

Negentien voor de provinciale Commissiën van Onderwijs en laatst
benoemde Jurijs, welke dat getal uitmaken,
en eindelijk dezelve te voldoen uit de 14e en 17e afdeeling en respec-
tiefelijk van het 9e hoofdstuk der algemeene begrooting van staatsbe-
hoeften voor den jare 1817.

Aan
Zijne Majesteit
den Koning.

De Commissaris Generaal
voor het Onderwijs de Kunsten
en Wetenschappen
Repelaer van Driel. ²

Wij Willem, bij de gratie Gods,
Koning der Nederlanden, Prins van
Oranje-Nassau, Groot-Hertog van
Luxemburg, enz, enz, enz.

13 Januari 1818.

No. 82.

Op de rekweste van H. W. C. A. Visser, Secretaris der Kommissie van
Onderwijs in Vriesland;

Gehoord het rapport van den Kommissaris Generaal voor het Onder-
wijs, de Kunsten en Wetenschappen van den 10 Jan. 1818 NO. 89,

Hebben goed gevonden en verstaan den Kommissaris Generaal voor-
noemd te magtigen om, op de uitgave van *Pestalozzi's* werken in te
schrijven voor 22 exemplaren, en die, na de aflevering te verdeelen, op
de volgende wijze:

1 voor de Koninklijke bibliotheek.

1 voor het departement van Kunsten en Wetenschappen.

1 voor den Hoofd Inspecteur van het middelbaar en lager onderwijs.

19 voor de provinciale Kommissiën van onderwijs en laatst benoemde
Jurij's, welke dat getal uitmaken,

met verdere autorisatie om de kosten, daar op te vallen, te voldoen uit
de 14 en 17 afd. van het 9e hoofdstuk der begrooting van Staatsbehoef-
ten van 1817.

En zullen afschriften dezes worden gezonden aan den Kommissaris
Generaal voornd, aan de Algem. Rekenkamer en aan den rekwestrant,
tot inf. en narigt.

's Hage den 13 Jan. 1818.

Willem 3

IJsbrechtum den 12 April 1821.

No. 152.

Naar aanleiding van Uwer Excellencies dispositie van den 31 Januarij
1818 No. 308 ten gevolge van Zijner Majesteits Besluit van den 13 Ja-
nuarij 1818 No. 82 heb ik de eer Uwe Excellentie te melden, dat ik ge-
lijktijdig met dezen, ter voldoening aan bovengenoemde dispositie heb
afgezonden een verzegeld pak bevattende elf exemplaren der drie eer-
ste deelen van Pestalozzi's Sämtliche Schriften; zullende overige elf
exemplaren met de volgende post door mij worden afgezonden.

Ik zal mij de eer geven de volgende deelen, naar gelange dezelve uit-

komen, successivelijk aan Uwe Excellencie aan te bieden.

Op dit oogenblik niet instaat, om de rekening van de hiernevens verzondene deelen hierbij te voegen, neme ik de vrijheid daarvoor een uitsstel van eenige dagen te verzoeken.

De Secretaris der Provinciale
Commissie van onderwijs in
Vriesland
H. W. C. A. Visser 4

Aan Z.E. den Heere Minister voor het publiek onderwijs,
de Nationale nijverheid en de koloniën.

'S Gravenhage

Ijsbrechtum den 20 April 1821.

No. 156.

Ik heb de eer Uwe Excellentie hier nevens aan te bieden eene declaratie van de ten behoeve van het rijk ingeteekende 22 Exemplaren op Pestalozzi's sämtlichen schriften loopende over de drie eerste deelen, overeenkomstig Uwer Excellencies resolutie van den 31 Januarij 1818, No. 308 met verzoek om de vereischte ordonnancie ten bedrage van f 185,02 te mogen ontvangen.

Ik heb tevens de eer Uwe Excellencie te verwittigen, dat ik bij missive van den 12 April l.l. No. 152 de opgemelde 22 Exemplaren onder het adres van Uwer Excellencies Ministerie in drie pakken naar 'S Hage heb verzonden.

De Secretaris der Provinciale
Commissie van onderwijs
in Vriesland,
H. W. C. A. Visser. 5

Aan Z.E. den Minister voor het Onderwijs
de Nationale Nijverheid en de Koloniën.

(Nog in 1841 werd een pennestrijd gevoerd over de vraag of men Friesland met F of V moest schrijven. Zie „Tijdschrift voor Onderwijzers” 1840-1841.)

Brussel den 8. Mei 1821.

1e Afd. No. 774.

Is gelezen eene missive van den Heer *H. W. C. A. Visser* Secretaris der Provinciale Kommissie van Onderwijs in *Vriesland* van 12 April l.l. No. 152, daarbij berigt gevende van de afzending aan dit Ministerie van twee en twintig Exemplaren der drie eerste deelen van de uitgave der werken door *Pestalozzi* nagelaten, ⁶ voor welke exemplaren is ingeteekend bij missive van den Kommissaris Generaal voor het Onderwijs en voor de Kunsten en Wetenschappen, van 31 Januarij 1818 No. 308, achtervolgens de autorisatie vervat in 's Konings besluit van 13 bevorens No. 82;

eene missive van denzelven in dato 20 April l.l. daarbij inzendende zijne declaratie voor gemelde Exemplaren ten bedrage van *f* 185,02;

Herzien 's Konings besluit van 13 Januarij 1818 No. 82, waarbij tevens bepalingen zijn gemaakt omtrent de uitdeeling en voldoening der Exemplaren, voor welker inteekening autorisatie werd verleend;

En is goedgevonden en verstaan

1e een Exemplaar te disponeren in de boekerij van het Ministerie;

2e de overige Exemplaren te verzenden bij navolgende missives:

a. Aan den Heere Bibliothecaris der Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage. Op last des Konings heb ik de eer U bij deze te doen toekomen een Exemplaar der drie eerste deelen der werken van *Pestalozzi*, ⁷ ten einde op de bibliotheek te worden geplaatst. De volgende deelen zullen U successivelijk geworden.

De Minister

Aan

b. den Hoofd Inspecteur van het Middelbaar en Lager Onderwijs. Van den Heer Visser te IJsbrechtum ontvangen hebbende het getal Exemplaren der drie eerste deelen van de werken van *Pestalozzi*, waarvoor is ingeteekend krachtens 's Konings besluit van 13 Januarij 1818 No. 82, heb ik de eer ingevolge de bepalingen van hetzelfde besluit een exemplaar dezer deelen aan U te doen toekomen. De volgende deelen zullen U nader geworden.

De Minister.

Aan

- c. de Kommissies van Onderwijs in Noord Brabant Utrecht
 Gelderland Vriesland
 Zuid Holland Overijssel
 Noord Holland Groningen
 Zeeland Drenthe en
 aan de Jury's van Onderwijs in Oost Vlaanderen Antwerpen
 West Vlaanderen Limburg

Op last van Z.M. is door het departement van Onderwijs ingeteekend op een uitgave der werken van den beroemden Pestalozzi. ⁸ Van dezelve thans de drie eerste deelen ontvangende, heb ik de eer een exemplaar daarvan bij deze aan de Kommissie te doen worden met te kennengeving, dat die van tijd tot tijd door de overige deelen zullen achtervolgd worden.

De Minister.

Au

- d. Jury de l'instruction moyenne et primaire, de la Province de
 Brabant Méridional
 Hainaut
 Namur
 Liège
 du Grand Duché de Luxembourg.

Sa Majesté ayant fait inscrire pour quelques exemplaires des oeuvres de Pestalozzi, j'ai l'honneur d'offrir au Jury les trois premiers volumes de cet ouvrage en lui annonçant que les volumes subséquents lui parviendront à l'époque de leur publication

Le Ministre

3e de declaratie bij extract dezer af te geven aan den Kommissaris der VI Afdeeling om voor de voldoening zorg te dragen, volgens 's Konings besluit van 13 January 1818 No. 82.

Haarlem den 16 Mei 1821.
 onleesbaar

No. 453.

Ik heb de eer Uwe Excellentie den ontvangst te berigten van het Exemplaar der drie eerste deelen van *Pestalozzi's* werken, hetwelk ik, bij Hare missive van 8 Mei 1921 No. 1 ontving en tevens Haar mijnen meesten dank daarvoor te betuigen. Alleen deed het mij leed, dat een gedeelte van hetzelfde Exemplaar aanmerkelijk beschadigd is, zoo zelfs dat de beide laatste bladen ervan bijna onbruikbaar zijn. Dit echter is

blijkbaar een gevolg van de reis, die geheel het pak uit Duitschland te doen had. Mogt hierop redres te krijgen zijn, zoo neem ik de vrijheid mijn Exemplaar hiertoe aan de attentie van Uwe Excellentie aan te bevelen.

De Hoofd Inspecteur van het
Middelbaar en Lager Onderwijs
A. van den Ende.¹⁰

Groningen den 10 July 1821.

No. 18.

De Commissie van Onderwijs in de Provincie Groningen heeft de eer Uwe Excellentie den ontvangst te berigten van de drie eerste deelen der werken van Pestalozzi, haar bij Uwer Excellentie's missive van den 8 Mei 1821 No. 1 toegezonden, Uw Excellentie voor de toezending daarvan den hartelijksten dank te betuigen, en Uwe Excellentie te verzoeken, de tolk der dankbare gevoelens der Commissie voor dit geschenk bij Z.M. te willen zijn.

De Commissie van
Onderwijs voor de Provincie
Groningen.
Uit naam van dezelve
Th. van Swinderen
Secretaris.¹¹

Aan Zijne Excellentie
den Heere Minister voor
het publieke Onderwijs, de
Nationale Nijverheid en
de Koloniën.

Utrecht den 10 Julij 1821.

De commissie van Onderwijs in Utrecht in hare tegenwoordige vergadering ontvangende een exemplaar der drie eerste deelen van de werken des beroemden Pestalozzi, haast zich hare dankbaarheid en erkentenis uit te drukken voor dit uitnemend geschenk en verzocht Uwe Excellentie de tolk harer gevoelens wel te willen zijn bij Zijne Majesteit aan wier vaderlijke zorg ter bevordering van onderwijs en beschaving zij dit vernieuwd blijk van hare rusteloze pogingen ter uitbreiding en volmaking van dit aangelegen vak te danken heeft. Zij zal dan ook niet nalaten overeenkomstig het heilzaam oogmerk Zijner Majesteit, daarvan

een nuttig gebruik te maken, waar zij in den kring harer werkzaamheden zulks zal vermogen, en ziet met verlangen de haar toegezegde overige deelen te gemoet.

De Provinciale Commissie
van Onderwijs in Utrech
Hontzenius
Secretaris. 12

Aan Zijne Excellentie den Minister
van Onderwijs.

Middelburg den 28 July 1821.

No. 70.

De Provinciale Commissie van Onderwijs in Zeeland ontvangen hebbende bij geleidende van den 8 Mei ll. No. 1 van Uwe Excellentie een exemplaar der werken van den beroemden Pestalozzi, zijnde de drie eerste deelen, met de vriendelijke toezegging van de overige van tijd tot tijd, en inziende de bijzondere attentie van Uwe Excellentie en hare verplichting om dezelve niet zonder opmerking voorbij te gaan, heeft op hare jongste zomervergadering besloten, waaraan bij deze de uitwerking gegeven wordt, om Uwe Excellentie voor het geschenk van dit zoo onderwijzingvolle en nuttige werk diens, door geheel Europa geëerden, mans met het meeste gevoel te bedanken, en, terwijl zij de volgende deelen van tijd tot tijd met verlangen zal te gemoet zien, den wensch te uiten, dat met het gunstig uitreiken van dat treffelijk werk aan de Commissiën en Jury's van Onderwijs aan het edele oogmerk van Uwe Excellentie zal worden voldaan.

De Provinciale Commissie van Onderwijs voornd.

Ter ordonnantie van dezelve

De Secretaris van gemelde Commissie
Adr. Uyttenhooven. 13

Aan
Z. Excellentie, den
Minister voor het
publieke Onderwijs, de
Nationale Nijverheid en
de Koloniën.

Provence
de
Liège

Jury de l'Instruction moyenne et primaire,

Extrait du proces-verbal de la Séance du 25 mai 1821, où étaient présens Messieurs (volgen 5 onleesbare namen).

Na lezing en goedkeuring van de notulen van de laatste vergadering, ontving de secretaris op het bureau een brief van Z.E. de minister van publiek onderwijs de nationale nijverheid en de koloniën van de 8 van deze maand No. 1 waarbij Zijne Excellentie de jury de drie eerste delen toezendt van de werken van Pestalozzi, daarbij berichtend dat de volgende delen successievelijk zullen worden verzonden naar gelang ze gepubliceerd zullen worden.

De jury ziet in deze zending een nieuw bewijs van de belangstelling die Zijne Majesteit zich verwaardigt te tonen voor het lager onderwijs en voor de vooruitgang van de Verlichting in zijn Koninkrijk; deelt de secretaris mede dat hij deze drie delen heeft laten inbinden: die dadelijk ter beschikking van de leden van de jury gesteld zullen worden.

voor gelijkkluidend afschrift
het lid-de secretaris
Bouvray. ¹⁴

(vertaling v.d. schr.)

Bruxelles, le 1 Juillet 1821.

Le Jury d'Instruction moyenne et inférieure de la Province du Brabant-méridional,

à

Son Excellence le Ministre pour l'Instruction publique, l'Industrie nationale et les Colonies.

Wij hebben de eer, Monseigneur, de ontvangst te berichten van de eerste drie delen van de werken van Pestalozzi, die Uwe Excellentie ons wel heeft willen sturen, en wij verzoeken u, Monseigneur, onze oprechte dank te willen aanvaarden en u ervan te willen overtuigen dat wij met grote dankbaarheid het vervolg van deze werken, die Uwe Excellentie ons door Haar begeleidende brief doet verwachten, zullen ontvangen.

Wij verzoeken U, Monseigneur, tegelijk de uiting van onze eerbiedige gevoelens te willen aanvaarden, waarmee wij de eer hebben te zijn

Monseigneur
van Uwe Excellentie

de zeer nederige dienaren
 en leden van voornoemde jury
 C. G. van Ghert
 lid en secretaris. 15

(Vertaling van de schr.)

¹ A.R.A. 's-Gravenhage. Bijlage bij K.B. van 13-1-1818 N.o. 82 Inv. No. 546, archief Staatssecretarie. Over Visser en Pest., zie mijn art. in P.S. jaargang XLV bld. 224-233.

² A.R.A. 's-Gravenhage. als 1.

³ A.R.A. 's-Gravenhage. Inv. No. 546. archief Staatssecretarie.

⁴ A.R.A. 's-Gravenhage. Bijlage bij No. 774. Inv. No. 2763. Min. v. Publiek Onderwijs, Nationale Nijverheid en Koloniën.

⁵ A.R.A. 's-Gravenhage. No. 2763. Min. van P.O. N.N., en K.

⁶ A.R.A. 's-Gravenhage. Bijlage bij No. 774. Inv. No. 2763, archief Min. v. P.O., N.N., en K.

De schrijver was blijkbaar niet goed geïnformeerd; Pestalozzi overleed in 1827.

⁷ Hier heeft men „nagelaten” doorgestreept. „Van de werken nagelaten door Pestalozzi” heeft men veranderd in: „der werken van Pestalozzi”.

⁸ De schrijver wist met Pestalozzi toch niet goed raad. „Van den opvoedkundigen Pestalozzi” heeft hij veranderd in: „van den beroemden Pestalozzi”.

⁹ A.R.A. 's-Gravenhage. Inv. No. 2763. Archief Min. van P.O., N.N., en K.

¹⁰ A.R.A. 's-Gravenhage. Bijlage bij No. 774. Inv. No. 2763. Min. v. P.O., N.N., en K. v.d. Ende was hoofdinspecteur sinds 1817.

¹¹ Als No. 10. Van de bekende schoolopz. Th. v. Swinderen (1784-1851).

¹² Als No. 10. Bloemrijk is ook deze bedankbrief van Utrecht.

¹³ Als No. 10.

¹⁴ A.R.A. 's-Gravenhage. Bijlage bij No. 1107. Inv. No. 2766. Archief Min. v. P.O., N.N., en K.

¹⁵ Als 10.

De beslissing door de koning tot het intekenen werd genomen op 13-1-1818. Het zou meer dan 3 jaar duren voor men de boeken ontving. Zo lang moest ook Pestalozzi wachten op het geld, waarom hij zo zeer verlegen was.